

Geografia, zabytki, historia, tradycje i zwyczaje miejscowości w której pracuję - JEMIELNICA

Jemielnica jest ważnym ośrodkiem kulturowym jeśli nie w skali europejskiej, to na pewno polskiej, ponieważ przebiega przez nią cysterski szlak turystyczny. Powstał on przed kilkoma laty z inicjatywy Rady Europy. Cystersi stworzyli sieć klasztorów, która obejmuje zach. Europę z Polską włącznie.

Gmina znajduje się w zach. części Wyżyny Śląskiej. Na terenie równinnym, wznoszącym się do ok. 220 m. n.p.m. Podłoże stanowią triasowe wapienie muszlowe, a w okolicach Małej Panwi piaski plejstoceny. Jest to gmina wiejska, zamieszkiwana przez 7900 mieszkańców. Zajmuje 113km kw., co stanowi ok. 1,2% ogólnej powierzchni województwa opolskiego. Wioski, które podlegają pod gminę to: Jemielnica, Piotrówka, Gąsiorowice, Barut, Centawa, Wierchlesie. Jej wielkim bogactwem są lasy, które stanowią aż 60,5% powierzchni gminy i zajmują 6600 ha. Północna część lasów wchodzi w granice Borów Stobrawsko-Turawskich. Ten największy kompleks leśny na Śląsku odznacza się bogatą fauną i florą, wśród której odnajdujemy wiele gatunków chronionych. Na terenie gminy są pomniki przyrody takie jak: dąb szypułkowy oraz sosna pospolita. Wśród chronionych gatunków zwierzęcych należy tu wymienić między innymi: krogulca, jastrzębia, pełzacza.

Pod Jemielnicą znajduje się największy w Europie zbiornik wód głębinowych, który rozciąga się od Opola do Zawadzkiego. Jako drugą ciekawostkę można uznać fakt, że w gminie, między Gąsiorowicami, a Centawą istnieje różnica 20 sekund w czasie słonecznym. Czyli Gąsiorowicach słońce wschodzi 20 sekund później niż w Centawie. Atrakcją gminy jest również duża liczba cieków wodnych, potoków, zespół stawów w Gąsiorowicach, rzeka Jemielnica no i oczywiście zabytkowe budowle sakralne, otoczone lasami.



Cysterscy zakonnicy stworzyli tu piękny kompleks zabudowań klasztornych na czele z kościołem. Prof. Chrzanowski pisał: W Jemielnicy cenniejsze niż formy architektoniczne

i zdobnicze kościoła jest zachowanie się owego zgrupowania budynków, gdzie obok klasztoru występują również młyn, spichlerz i inne zabudowania gospodarcze, a wszystko to położone nad stawem i dawnym kanałem młyńskim z jego starymi kamiennymi mostkami tworzy malowniczą całość. Pierwotnym centrum osady był podłużny, prostokątny plac, leżący obok stawu. Mieszkańcy zaganiali tam bydło na noc.



Warto jest przyjechać do Jemielnicy, bo jest to gmina, która ma wiele do zaoferowania, kryje w sobie różne tajemnice...

Historia

Pierwsze wzmianki o Jemielnicy pochodzą z roku 1225. Wieś Została ulokowana na prawie niemieckim przypuszczalnie w pierwszej kwarcie XIII wieku. Analiza przekazów źródłowych pozwala stwierdzić, że Jemielnica należy do najstarszych miejscowości ziemi strzeleckiej. Miała swoją organizację parafialną już w XIII wieku.

Jemielnica pierwotnie była własnością książęcą, dopiero w wyniku badań, najpierw na rzecz instytucji duchownych, a potem rycerzy, własność uległa zróżnicowaniu. Parafia Jemielnicka zachowała jednak przewagę wsi książęcych nad rycerskimi jeszcze w XIV wieku.

Założenie opactwa Cystersów w drugiej połowie XIII wieku było w dziejach Jemielnicy faktem o ogromnym znaczeniu - oddziaływało nie tylko religijnie ale i gospodarczo na wspólnotę wiejską. Cystersi trafili na zasiedlony i dobrze zagospodarowany teren, tak dalece, że otrzymali nawet funkcjonujący już młyn nad Błotnicą i stawy rybne u podnóża Klasztoru, zastali również gotową strukturę parafialną. Zabudowa wsi oraz usytuowanie zespołu Cysterskiego było uzależnione od istnienia stawów rybnych. Pradawne centrum osady to podłużny, zbliżony kształtem do prostokąta plac. Usytuowane wzdłuż jego boków domostwa pochodzą z najdawniejszej zabudowy. W narożniku tego placu, nad stawem, wybudowano w XV wieku kościół parafialny.

Do końca XVII wieku udało się Cystersom z Jemielnicy zorganizować gospodarstwa folwarczne we wszystkich wsiach należących do klasztoru. Rolnictwo i hodowlę uzupełniało myślistwo i gospodarka leśna - na potrzeby budownictwa. Cystersi jemielniccy do XVII wieku nie interesowali się szkolnictwem w swoich włościach. Dopiero w 1687 roku zaczęli prowadzić szkołę, a około XVIII wieku powołali do życia gimnazjum łacińskie. U schyłku istnienia konwentu w Jemielnicy istniały dwie szkoły: parafialna i gimnazjum.

Cystersi prowadzili również działalność charytatywną. Szpital - przytułek dla bezdomnych istniał w Jemielnicy już w 1636 roku, w następnym stuleciu znalazł się pod opieką klasztoru.

W XVII wieku Jemielnica miała rozbudowaną strukturę władz. Pion sądowniczo - policyjny stanowił wójt wraz z ławnikami, burmistrz i rajcy, którzy pilnowali porządku. A do konfliktów dochodziło choćby z powodu pańszczyzny i innych świadczeń na rzecz opactwa. W 1636 roku opat aresztował starszyznę za odmowę płacenia podwyższonego czynszu. Później także dochodziło do zatargów. W 1794 roku głośna była sprawa zatargu o drewno, którego zwiększoną ilość zażądali chłopci pod wodzą niejakiego Marka. Przywódcę ukarano "biegiem przez różgi" na rynku w Opolu.

Mieszkańcy Jemielnicy posługiwali się w większości językiem polskim. Od XVI do połowy XVIII wieku opaci jemielniccy prowadzili korespondencję i wystawiali dokumenty podwładnym również w języku polskim. Jednak już w II połowie XVII wieku, jak zauważył niejaki Zimmerman, "mieszkańcy okolicznych wsi używają mowy, która jest mieszaniną polskiego i niemieckiego". Był to okres kiedy po raz pierwszy zaczęto nauczać dzieci w języku niemieckim, czego gorącym propagatorem był ostatni opat Eugen Staniczka.

Klasztor Cystersów został zlikwidowany decyzją pruską 24.11.1810 roku. Majątek Cystersów został przejęty na rzecz skarbu pruskiego.

W czasie wojny napoleońskiej, która nie ominęła Jemielnicy, klasztor zamieniono na szpital dla rannych Francuzów (1813-1814), którzy masowo umierali na tyfus. Chowano ich na istniejącym już wcześniej cmentarzu dla ofiar chorób zakaźnych. Stąd wywodzi się nazwa cmentarza francuskiego - stanowiącego obecnie jeden z zabytków Jemielnicy.

W 1817 roku wioska Jemielnica została zakupiona przez Floriana Langerę. W tym czasie została także zniesiona pańszczyzna. Za sprawą inspektora leśnego Liebenbinera powstały w lasach jemielnickich dwie wioski Barut i Piotrówka. Mimo, że chłopów zwolniono od powinności dla dworu to wpływ właścicieli na ich życie był nadal znaczny. Do 1856 roku hrabiowie posiadali w swoich rękach sądownictwo patrymonialne i nadzór policyjny. W 1856 roku ustanowiono sąd gminny, w skład którego wchodził sołtys i ławnicy, wybierani przez hrabiego ze Strzelec Opolskich.

W XIX wieku Jemielnica pod względem administracyjnym dzieliła się na dwie części: gminę wiejską i dworski okręg wiejski. Najważniejsze odnotowane wydarzenia w Jemielnicy pod koniec XIX i w I poł. XX wieku to:

1856-1858 r. - budowa nowego cmentarza;

1898 r. - założenie nowego klasztoru przez siostry służebniczki Najświętszej Marii Panny z Poręby;

1901 r. - otwarcie przez siostry zakonne ochronki dla dzieci przedszkolnych;

1911 r. - otwarcie nowej szkoły ludowej;

Zabytki

Ślady historii Jemielnicy zachowały się do naszych czasów głównie w architekturze Cystersów, którzy stworzyli własny, pełen prostoty styl budowania. Wprowadzili do architektury sakralnej cegłę jako materiał oraz sklepienie krzyżowo-żebrowe. Budowle poklasztorne, które dziś można oglądać w Jemielnicy powstały po roku 1733.

- o układ przestrzenny wsi – zabudowa ul. Wiejskiej o zabytkowym układzie urbanistycznym;



- o kościół cmentarny pw. Wszystkich Świętych, wzmiankowany od 1285 r., z XIII/XIV w., do 1810 r. kościół parafialny z przyległym cmentarzem, po 1810 r. zaniedbany, w XX w. odnawiany parokrotnie.



- o kościół, dawniej klasztorny, z główną nawą o 42 m długości, przykrytą jednolitym sklepieniem krzyżowo-żebrowym;



- bogate, barokowe wyposażenie wnętrza z ołtarzami, amboną, organami, żyrandolami, malowidłami m.in. znanego, śląskiego malarza Michaela Willmanna;



- czworoboczne zabudowania klasztorne z wewnętrznym dziedzińcem, otoczonym krużgankiem o wymiarach 18 x 14 m. Zachowały się trzy dwupiętrowe skrzydła o prostej architekturze. Ze skrzydła wschodniego pozostał tylko krużganek z zakrystią i średniowiecznymi murami kamiennymi, otaczającymi teren o długości 170 m i szerokości 100 m wraz bramami;



- dawne stawy rybne, z przepięknym widokiem na zespół klasztorny.



- pomnik mieszkańców poległych w I wojnie światowej, wybudowany w 1932, zniszczony w 1946/47, odbudowany w 1992.



Zwyczaje i tradycje

„Dyszka dla serca”

W każdy wtorek o godz. 19:30 chętni biegacze zbierają się koło altany przy jemielnickim stawie kościelnym. Nie ma ograniczeń wiekowych, ani żadnych zapisów, liczą się tylko chęci. Spotkania zaczynają się modlitwą - dziesiątką różańca w konkretnej intencji. Po czym każdy robi 10 okrążeń wokół stawu. Celem „dyszki” jest troska o serce w wymiarze duchowym i fizycznym.

„Jarmark Cysterski”

Jarmark Cysterski przybliży gościom imprezy rzeczywistość średniowiecznej Jemielnicy w epoce Cystersów, wprowadzając ich zarazem w niezwykle świat tętniący życiem osady handlowej oraz prezentując ówczesne rzemiosło, walki, muzykę i tańce. Impreza odbywa się 1 maja w zabytkowym centrum wsi. Celem imprezy jest przeniesienie uczestników w odległe czasy średniowiecza. Program wzbogacają warsztaty dla dzieci z pisania gęsim piórem, czerpania papieru, garncarstwa itp. Nie brakuje również programu artystycznego przygotowanego przez uczniów ze szkół z Jemielnicy. Impreza wprowadza gości w świat

średniowiecznych jarmarków, miejsca, gdzie spotykali się ludzie ze wszystkich stron świata. Całość ma na celu pokazanie dawnego życia w cysterskiej wsi.

„Martinfest”

W okolicach 11 listopada obchodzony jest Martinstag – Dzień św. Marcina, na pamiątkę rzymskiego legionisty Martina. Na kilka tygodni przed dniem Świętego Marcina dzieci uczą się różnych piosenek o Świętym, które w prosty sposób przypominają o jego dobrym uczynku. Jedną z najbardziej znanych jest „*Ich gehe mi meiner Laterne, und meine Laterne mit mir....*”. W kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Jemielnicy odbywa się uroczystość ku czci św. Marcina. Dzieci z Publicznego Przedszkola w Jemielnicy wraz z nauczycielką z języka niemieckiego przedstawiają inscenizację i śpiewają piosenki. Po uroczystości w kościele odbywa się pochód z lampionami. Pochód kończy się ogniskiem. Wszyscy zbierają się dookoła, a uczniowie ze Szkoły Podstawowej przedstawiają scenkę kiedy Sankt Martin daruje biednemu połowę swojego płaszcza. Na koniec rozdawane są słodkie rogaliki marcińskie dla wszystkich.

Zebrały i opracowały:

Agnieszka Pola
Melania Pinkawa

Źródła:

<https://jemielnica.pl/37/6739/historia.html>
<https://jemielnica.pl/38/6740/zabytki.html>
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Jemielnica>
<https://jemielnica.pl/37/historia.html>